LAUSUNTO
10.2.2026
22/03.01.01/2026

EDUSKUNTA
Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Lausunto HE 189/2025 vp hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta asiasta.

Hallituksen esityksessä on kyse siitä, että alijäämän kattamista koskevaa sääntelyä muutettaisiin väliaikaisesti siten, että valtiovarainministeriö voisi tietyin edellytyksin myöntää hyvinvointialueille lisäaikaa alijäämien kattamiseksi vuoden 2027 tai vuoden 2028 loppuun saakka. Lisäksi hyvinvointialueiden investointisuunnitelman toimittamista koskevia määräaikoja muutettaisiin.

Hallituksen esityksessä lisäaikaa alijäämien kattamiseksi myönnettäisiin vain, mikäli se olisi välttämätöntä lainsäädännön noudattamiseksi. Koska alijäämien kattamisesta säädetään lailla, hyvinvointialue ei toimisi laissa edellytetyllä tavalla, jos se ei kattaisi alijäämiään säädetyssä ajassa. Jos hyvinvointialue ei selviä velvoitteistaan, alueella ja toimivaltaisilla ministeriöillä on käytettävissään lainsäädäntökokonaisuuteen perustuvia menettelyjä, joiden tarkoituksena on turvata alueille edellytykset järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi. Tällaisia menettelyjä on ennakollinen talouden ohjaus ja arviointimenettelyn käynnistäminen.

Lisäajan hakeminen vuoden 2030 loppuun saakka tulisi tehdä mahdolliseksi

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy (jatkossa Hyvil) pitää alijäämien kattamista koskevan sääntelyn määräaikaista muuttamista perusteltuna. Esitetyssä muodossaan se ei kuitenkaan mahdollista kaikille hyvinvointialueille laissa edellytetyllä toimia laissa edellytetyllä tavalla. Hyvil esittää, että lisäaikaa tulisi olla mahdollista hakea ja saada vuoden 2030 loppuun saakka.

Hyvinvointialueet ovat laatineet taloussuunnitelmansa ja toimenpideohjelmansa talouden tasapainottamisen aikataulusta ja toteutuksesta perustuen valtiovarainministeriön julkaisemaan valtionrahoituksen painelaskelmaan. Hyvinvointialueiden

CC BY

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
www.hyvil.fi
etunimi.sukunimi@hyvil.fi
Y-tunnus: 3324881-1

Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
www.hyvil.fi
fornamn.efternamn@hyvil.fi
FO-nummer: 3324881-1

tulee noudattaa suunnittelussaan valtiovarainministeriön arviota rahoituksen kehityksestä. Tilinpäätösarvioiden 2025 sekä alueiden voimassa olevien talousarvioiden ja -suunnitelmien 2026 - 2028 mukaan 9 aluetta ei olisi kattamassa alijäämiään vuoden 2028 loppuun mennessä. Näistä kolmella alueella on käynnissä arviointimenettely. Kyseisien alueiden yhteenlaskettu kumulatiivinen alijäämä olisi vuoden 2028 lopussa noin 0,7 mrd. euroa. Lisäajan jatkaminen vuoden 2030 loppuun saakka mahdollistaisi todennäköisesti osalle näistä alueista tasapainon saavuttamisen ilman muiden ohjausmenettelyjen käynnistämistä.

Valmisteilla olevat rahoituslain muutokset vesittävät alueiden tasapainotussuunnitelmat

Hyvil toteaa, että nyt käsittelyssä olevan hallituksen esityksen vaikutusarvioihin vaikuttaa valmisteilla oleva hyvinvointialueiden rahoituslain kolmannen vaiheen muutokset, vaikka ko. muutosten valmistelun aikatauluerojen vuoksi yhteisvaikutusarviota ei ole pystytty nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä toteuttamaan. Luonnos rahoituslain muuttamiseksi on tällä hetkellä lausuttavana. Rahoituslain muutosten toteutuessa luonnoksessa esitetyssä muodossa, olisi niillä olennaisia negatiivisia vaikutuksia hyvinvointialueiden alijäämien kattamiseen ja useammalle hyvinvointialueelle nyt esitetyssä muodossa mahdollinen lisäaika alijäämien kattamiseen ei todennäköisesti riittäisi valtionrahoitukseen kohdistuvien säästöjen vuoksi.

Huomioiden edellisen lisäksi rahoituslain kolmannen vaiheen alustavat vaikutusarviot rahoituksen aluekohtaisesta kehityksestä, kumulatiivista alijäämää olisi Hyvilin arvion mukaan vuoden 2028 lopussa 13 hyvinvointialueella ja sen määrä olisi lähes 1,1 mrd. euroa. Vaikka rahoituslain muutosten lopulliset vaikutukset täsmentyvät vaikutusarvioineen vielä myöhemmin, on kuitenkin ilmeistä, että nyt esitetyssä muodossaan alijäämien kattamisen lisäajalla ei saavuteta esityksen tavoitteita erityisesti, jos hyvinvointialueiden valtionrahoitukseen kohdennetaan suunnitellut säästöt vuodesta 2027 alkaen.

Lisäksi on huomattava, että osa edellä kuvatuista hyvinvointialueiden taloussuunnitelmista on optimistisesti laadittuja ja perustuu jopa negatiiviseen tai vain marginaaliseen nettokustannusten kasvuun suunnitelmakaudella. Näin suuriin vuodesta toiseen jatkuviin sopeutustoimiin liittyy riskejä palvelujen järjestämisen toteutumisesta. Joka tapauksessa rahoitukseen kohdennettavat säästöt edellyttäisivät uusien sopeutustoimien laatimista kesken jo käynnissä olevien toimenpiteiden toteutusta. Toisaalta valtionrahoituksen niukkuuden vuoksi on todennäköistä, että useampi hyvinvointialue tulee tarvitsemaan lisärahoitusta palvelujen turvaamiseksi.

Hyvinvointialueiden talouden kehitys on hyvin eriytynyttä ja rahoitusjärjestelmä on osaltaan voimistanut sitä. Hyvil kiinnittää lainsäätäjän huomiota siihen, että myös

niillä alueilla, joilla on vaikeuksia alijäämien kattamisessa, on jo toteutettu ja edelleen on toteutettavana mittavassa määrin sopeutustoimia. Tästä esimerkkinä todettakoon, että 5 hyvinvointialueella niistä 13 alueista, joilla lisäajankin puitteissa on alijäämien kattaminen epätodennäköistä valtionrahoitukseen kohdennettavien säästötoimien toteutuessa, nettokustannusten kehitys vuosina 2023 - 25 on ollut selvästi alle koko maan tason ja vastaavan kehityksen on suunniteltu jatkuvan koko taloussuunnitelmakauden. Kyseisillä alueilla on siis toteutettu mittavasti sopeutustoimia mutta tasapainottaminen vaatisi vielä pitemmän ajan.

Näillä alueilla talouden tasapainottamisen vaikeuden taustalla vaikuttaa olennaisesti valtionrahoituksen niukka, keskimääräistä selvästi pienempi kasvu. Tyypillisesti myös alueen väkiluku on vähenevä. Niukkaan rahoitusuraan sopeutuminen on kehityksen edellyttämässä aikataulussa erittäin vaativaa. Vuosittaista kustannustason muutosta pienempi valtionrahoituksen kehitys edellyttää voimakasta kulujen sopeuttamista jo talouden tasapainon saavuttamiseksi. Vasta sitä suurempi sopeuttaminen muodostaa ylijäämää ja pienentää aiemmin kertyneitä alijäämiä. On lisäksi huomattava, että väestön palvelutarpeet eivät supistuvankaan väkiluvun alueella tosiasiallisesti vähene vaan säilyvät myös THL:n alueellisen palvelutarpeen kehitysarvion mukaan kasvavina. Tämä tekee sopeuttamisesta vaaditussa mittakaavassa erittäin vaikeaa.

Voidaankin perustellusti olettaa, että lisäajan myöntämismahdollisuuden pidentämisellä neljään vuoteen saavutettaisiin vähintään sama lopputulos julkisen talouden kannalta mitä nyt oletettavasti haetaan uusien arviointimenettelyjen käynnistämisellä alijäämien kattamisaikojen aluekohtaisiin pidennyksiin. Lisäajan pidentäminen eroaisi kuitenkin merkittävästi alueen itsehallinnon näkökulmasta, koska arviointimenettely rajoittaa hyvinvointialueen päätösvaltaa.

Muilta osin Hyvilillä ei ole esityksestä huomautettavaa.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Minna Korkiakoski-Västi — toimitusjohtaja

Arja Pesonen — ekonomisti